

שקלא וטריא

סכום על דף היומי

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין
אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן
(שמערים שיתקיים תורתו) שנאמר
(משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא)

לעלוי נשמת
דינה ליבא בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
תנצ.צ.ב.ה

קידושין טו

ר"א - נרצע .

נרצע אדניו את אצונו במרצע - **היא לגזירה** שיהיה הוא דתניא רבי אליעזר אומר מנין לרציעה שהיא באזן ימנית נאמר כאן אצן ונאמר להלן לגבי מצורע עני אצן מה להלן ימין אף כאן ימין .

אצונו - אצונו ולא אצנה של אמה העבריה.

מואם יאמר העבד: עד שיאמר כשהוא עבד.

עבד העבד לא דריש.

מוכר עצמו האם מעניקין לו

ת"ק אין מעניקין לו - מיעט רחמנא גבי מכרוהו ב"ד הענק תעניק לו - לו ולא למוכר עצמו.

ולא לבעל חובו - בעלמא נמי לא סבירא לן כרבי נתן דהיינו שאם שמעון הלוחה לראובן, ולאחר מכן שמעון עצמו נצרך ללוות מלוי, אין לוי יכול לגבות חובו מראובן .

ר"א - מעניקין לו.

הענק תעניק לו - לו ולא ליורשיו.

(קושיא) אמאי לא? שכיר קרייה רחמנא מה שכיר: פעולתו ליורשיו אף האי פעולתו ליורשיו .

(מסקנא) אלא לו ולא לבעל חובו כלומר שאין בעל חובו של העבד יכול לגבות מהאדון

דמי הענקתו - מדסבירא לן בעלמא כרבי נתן דתניא א"ר נתן מנין לנושה בחברו מנה וחברו בחברו מנין שמוציאין מזה ונותנין לזה ת"ל ונתן לאשר אשם לו - אתא לו לאפוקי .

מוכר עצמו האם רבו מוסר לו שפחה כנענית:

ת"ק מוכר עצמו אין רבו מוסר לו שפחה כנענית:

מיעט רחמנא גבי מכרוהו ב"ד אם אדוניו יתן לו אשה: לו ולא למוכר עצמו. מוסר לו שפחה בעל כורחו:

דתניא כי משנה שכר שכיר עבדך שכיר אינו עובד אלא ביום, עבד עברי עובד בין ביום ובין בלילה. וכי תעלה על דעתך שעבד עברי עובד בין ביום ובין בלילה והלא כבר נאמר כי טוב לו עמך: עמך במאכל, עמך במשתה?

מבאר רב יצחק מכאן שרבו מוסר לו שפחה כנענית.

ר"א - רבו מוסר לו שפחה כנענית.

אם אדוניו יתן לו אשה - ר"א לו בעל כרחו. אין ללמוד ממי משנה שכר שכיר עבדך דהוה אמינא ה"מ מדעתיה אבל בע"כ אימא לא קמ"ל.

הדרא שאלת מאן תנא הדורש 'שכיר' - 'שכיר'

לאחר שהגמרא דוחה שת"ק ור"א סוברים כ"מ שדורשים את הגזרה שווה של 'שכיר' 'שכיר', הגמרא חוזרת לשאלה של מיהו התנא שאינו דורש את הגזירה שווה.

האי תנא הוא:

להבנת הסוגיא נביא את הפסוקים שהגמרא דורשת לגבי יציאת העבד ביובל :

[פסוק י] וקדשתם את שנת החמישים שנה וקראתם דרוך בארץ לכל-ישיביה יובל הוא תהיה לכם ושבתם איש אל-אחוזתו ואיש אל-משפחתו תשב: [פסוק לט] וכי-ימוך אחיך עמך ונמכר-לך לא-תעבד בו עבדת עבד: [פסוק מ] כשכיר כתושב יהיה עמך עד-שנת היבל יעבד עמך: [פסוק מא] ויצא מעמך הוא ובניו עמו ושב אל-משפחתו ואל-אחזת אבתיו ישוב:

דתניא ושב אל משפחתו וגו' אמר ר"א בן יעקב במה הכתוב מדבר: אי במוכר עצמו: הרי כבר אמור .

אי בנרצע: הרי כבר אמור - יתבאר לקמן.

הא אין הכתוב מדבר אלא במכרוהו ב"ד שתיים ושלוש שנים לפני היובל, שהיובל מוציאו .

ואי ס"ד יליף שכיר שכיר למה לי נילף שכיר כלומר הנמכר ע"י ב"ד

מהמוכר עצמו .

(דחיה) אמר רב נחמן בר יצחק לעולם יליף שכיר שכיר - ואיצטריך ס"ד אמינא מוכר עצמו הוא דלא עבד איסורא אבל מכרוהו ב"ד דעבד איסורא אימא ניקנסיה קמ"ל בפסוק ושב אל משפחתו לאפוקי מהבנה זו.

אמר מר אי בנרצע הרי כבר אמור מאי היא ?

דתניא ושבתם איש אל אחוזתו ואיש אל משפחתו וגו' במה הכתוב מדבר: אי במוכר עצמו הרי כבר אמור .

אי במכרוהו ב"ד הרי כבר אמור .

אלא בנרצע שתיים ושלוש שנים לפני היובל שהיובל מוציאו.

ומשמע שמדבר על הנרצע: אמר קרא איש איזהו דבר שנוהג באיש ואין נוהג באשה הוי אומר זו רציעה .

הוצרך פסוק למכרוהו בית דין ונרצע - שיוציאים ביובל

ואיצטריך למיכתב מכרוהו בית דין ואיצטריך למיכתב נרצע:

מכרוהו ב"ד משום דלא מטאי זמניה של שש שנים, אבל נרצע דמטאי זמניה ועבר על האיסור כי עבדי הם, אימא ניקנסיה - קמ"ל שיוצא.

נרצע משום דעבד ליה שש אבל מכרוהו ב"ד דלא עבד ליה שש אימא לא , צריכא.

מקור הדין שיוציאים ביובל ולא נשארים לעולם

ואיצטריך למיכתב ושבתם ואיצטריך למיכתב לעולם דהיינו עולמו של יובל בפרשת משפטים .

דאי כתב רחמנא לעולם - הוה אמינא לעולם ממש כתב רחמנא ושבתם , ואי כתב רחמנא ושבתם - הוה אמינא ה"מ היכא דלא עבד שש אבל היכא דעבד שש לא יהא סופו חמור מתחלתו: מה תחלתו שש, אף סופו נמי שש - קמשמע לן לעולם לעולמו של יובל.

[עד כאן דף טו עמוד א]

גאולה קרוביו - נמכר לגוי / נמכר לישראל

הגמרא חוזרת לברר מיהו התנא הנזכר לעיל (יד): שאינו דורש 'שכיר'-שכיר'. כתוב בתורה שעבד הנמכר לגוי קרוביו יכולים לפדותו. ולהלן יתבאר מה הדין לגבי הנמכר לישראל האם יכול ללמוד ממנו. נציג כאן הפסוקים המדברים על ישראל הנמכר לגוי, שהגמרא תדרוש אותם.

וכי תשיג יד גר ותושב עמך ומכר לגר תושב עמך או לעקר משפחת גר: אחר נמכר גאולה תהיה לו אחד מאחיו יגאלנו: או-ידו או בן-ידו יגאלנו או-משאגר בשרו ממשפחתו יגאלנו או-השיגה ידו ונגאל: ואם-לא יגאל בגאולה יוצא בשנת היבל הוא ובניו עמו:

אלא מאן תנא דלא יליף שכיר שכיר ?

דעת רבי - הנמכר לגוי אינו יוצא בשש שנים

רבי היא דתניא ואם לא יגאל בגאולה:

רבי אומר בגאולה הוא נגאל כלומר הנמכר לעובד כוכבים נגאל על ידי קרוביו, ואין נגאל בשש. שלול הפסוק היינו אומרים שיכול והלא דין הוא: ומה מי שאינו נגאל בגאולה הנמכר לישראל, נגאל בשש, זה שנגאל בגאולה, אינו דין שנגאל בשש - ת"ל בגאולה הוא נגאל ואין נגאל בשש.

¹¹ תוספות ד"ה ואידך לג"ש הוא דאתא. פי' וצריך שתהא מופנה משני צדדין דאי אינה מופנה אלא מצד אחד איכא מ"ד (בבדא דף כב:) דלמדין ומשיבין ומאי משיבין דאיכא למיפרך. מה למצורע שכן טעון עץ ארז ואזוב ושני תולעת:

שקלא וטריא

סכום על דף היומי

לעלו נשמת
דינה ליבא בת עטל ז"ל
עובדיה חיים בן רחל ז"ל
ת.נ.צ.ב.ה

א"ר יוסי בר' חנינא אין דברי תורה מתקיימין
אלא במי שמעמיד עצמו ערום עליהן
(שמעתי שיתקיים תורתו) שנאמר
(משלי ח) אני חכמה שכנתי ערמה (סוטה כא)

קידושין טו

תחת ידך. לומר שכשאינן משהו שיגאל אותו, אין ב"ד יכולים לבא בעקיפין ולהוציאו קודם שנת היובל.

סיכום השיטות בקצרה

האם יוצא בשש	גאולת קרוביו	גאולת אחרים	רבי יוסי הגלילי
כן	שחרור	לשיעבוד - אלה	ר"ע
כן	לשיעבוד - אלה	שחרור	רבי
לא - אלה	שחרור	שחרור	

[עד כאן דף טו עמוד ב]

הגמרא מוכיחה שרבי אינו לומד את הגז"ש של שכיר שכיר, שאל"כ מדוע אומר שהנמכר לישראל אינו נגאל בקרוביו, ולא יליף מנמכר לגוי, כדלהלן:

אמאי קאמרי' ומה מי שאינו נגאל באלה, נילף שכיר שכיר.
(דחיה) לעולם יליף שכיר שכיר - ושאינו הכא דאמר קרא יגאלנו לזה ולא לאחר.

להלן שיטת ר"ע ורבי יוסי הגלילי, שדורשים 'באלה' לדברים אחרים, ולפי דבריהם עבד הנמכר לגוי יוצא בשש שנים, שילפינן מנמכר לישראל בגז"ש של 'שכיר' שכיר.

פדין לעבד הנמכר לגוי - גאולת אחרים וקרוביו

מבואר בסוגין שלוש שיטות לגבי עבד עברי הנמכר לגוי, האם נגאל בפדין קרוביו או אחרים, וכן האם מוציאו לחרות או שנשתעבד למי שפדאו עד היובל.

ומאן תנא דפליג עליה דרבי? ר' יוסי הגלילי ור"ע.

דתניא לא יגאל באלה:

ר' יוסי הגלילי - באלה לשחרור דהיינו על ידי גאולת קרוביו ויצא לחרות, **בשאר כל אדם לשיעבוד.**

ר"ע - באלה בקרוביו לשיעבוד, בשאר כל אדם לשחרור.

הגמרא מנסה לבאר בכמה אופנים במה נחלקו, ומסיקה שנחלקו בסברא לגבי איזה מקרה מתייחס המיעוט.

(1)

דרבי יוסי הגלילי - אמר קרא אם לא יגאל באלה אלא באחר וממשיך הפסוק ויצא בשנת היובל.

ור"ע - אומר אם לא יגאל אלא באלה ויצא בשנת היובל.

ור' יוסי הגלילי מידי אלא באלה כתיב!?

(2) **אלא בהאי קרא קמיפלגי:**

אודדו או בן דדו יגאלנו זה גאולת קרובים **או משאך בשכו ממשפחתו יגאלנו או השיגה ידו** זה גאולת עצמו **ונגאל** זה גאולת אחרים.

זה שגאולת עצמו הוי לשחרור הוא פשוט, ומחלוקתם מה למדין ממנו: **לפני - לגאולת קרובים שהוא יוצא לשחרור, או לאחריו - לגאולת אחרים שיוצא בשחרור על ידם.**

כדלהלן:

ר' יוסי הגלילי - סבר מקרא נדרש לפניו: שדי גאולת קרובים אגאולת עצמו: מה גאולת עצמו לשחרור אף גאולת קרובים לשחרור.

ר"ע - סבר מקרא נדרש לאחריו שדי גאולת אחרים אגאולת עצמו: מה גאולת עצמו לשחרור אף גאולת אחרים לשחרור.

(קושיא) אי הכי באלה למה לי?

אי לאו באלה ה"א מקרא נדרש בין לפניו והכל לשחרור אבל עכשיו שיש מיעוט נחלקו מה בא למעט: אחרים או קרוביו.

(קושיא) אי הכי הדר קושיא לדוכתיה ר"ל מהיכן למד ר"ע שקרוביו יוצאים ביובל בלבד?

3. **אלא בסברא קמיפלגי - כיוון שהפסוק דיבר קודם לכן בין בגאולת קרוביו ובין בגאולת עצמו, כנזכר לעיל, לכן המחלוקת היא לגבי מי הפסוק ב'אלה', מלמד שמשעתבד עד היובל, בא למעט.**

4. **רבי יוסי הגלילי - סבר מסתברא ה'אלה' מתייחס לגבי גאולת אחרים לשיעבוד. דאי אמרת לשחרור כל יומא אזל ומזבין נפשיה.**

דעת חכמים

חכ"א הכל לשחרור מאן חכמים רבי היא דמפיק ליה להאי באלה לדרשה אחרינא ומקרא נדרש בין לפניו ובין לאחריו.

ורבי האי יוצא בשנת היובל מאי עביד ליה מיבעי ליה לכדתניא ויצא בשנת היובל בעובד כוכבים שישנו תחת ידך או אינו אלא בעובד כוכבים שאינו תחת ידך אמרת וכי מה אפשר לעשות לו - הא אין הכתוב מדבר אלא בעובד כוכבים שישנו

בג"ש דשכיר שכיר הא אמרת דסברא לומר גבי מכרוהו ב"ד דליקניסיה משום דעבד איסורא וי"ל דבתר דגלי קרא לעיל שיוצא ביובל אע"ג דעבד איסורא כדמפרש הוה בעי למילף שכיר שכיר שיגאל באלה אי לאו הוה קרא וא"ת אכתי היכי בעי למילף שכיר שכיר שיגאל באלה מנמכר לעובד כוכבים מה לנמכר לעובד כוכבים דין הוא שיגאל באלה כדי שלא יטמע בין העובדי כוכבים וי"ל דהאי סברא שלא יטמע אינה כתובה ואין לסתור מהך סברא:

10 תוספות ד"ה אמאי קאמר ומה מי שאינו נגאל באלה נילף שכיר שכיר. פירוש שיהא מוכר עצמו לישראל נגאל באלה וא"ת כי נמי לא ילפינן שכיר שכיר לומר שיהא מוכר עצמו לישראל נגאל באלה מנמכר לעובד כוכבים מ"מ נילף מוכי תשיג וי"ו מוסיף על ענין ראשון וילמד מוכר עצמו לישראל נגאל באלה מנמכר לעובד כוכבים [כמו שלמדנו בדף יד]: **ויש לומר** דעביד ק"ו ממכרוהו ב"ד שאינו כתוב למעלה מנמכר לעובד כוכבים [כלומר שבאמת לומדים, הק"ו בסוגיא הוא לגבי מכרוהו ב"ד] וא"ת היכי תיסק אדעתין דנילף מכרוהו ב"ד מנמכר לעובד כוכבים